

GERMANY BRIEF 20

Ekim/Kasım/Aralık 2021

Özel Seri “Almanya Seçime Doğru”

Almanya'nın İlk Üçlü Koalisyonu İş Başında

Fulya Canşen

ÖNSÖZ

2021 yılı Almanya’da “süper seçim yılı” idi. Altı eyalette yapılan seçimlerin yanı sıra 26 Eylül’de Alman Federal Meclisi seçimleri için sandık başına gidildi ve 16 yıllık Merkel iktidarından sonra Almanya’yı ilk kez üçlü bir koalisyon hükümeti yönetmeye başladı. Başbakanlığını Sosyal Demokrat Olaf Scholz’un üstlendiği hükümet, Sosyal Demokratlar, Yeşiller ve Liberallerden oluşuyor. Germany Brief ve T24 ortaklığında “Almanya Seçime Doğru” başlıklı özel serimizin bu son bölümünde, Batı Almanya Radyo TV Kurumu WDR-Cosmo editörü ve T24 yazarı Fulya Canşen “Almanya’nın İlk Üçlü Koalisyonu İş Başında” başlığıyla ele aldığı yazısında, yeni hükümeti ve attığı ilk adımlarını okurlarımız için değerlendiriyor. Hükümetin göreve COVID 19 salgınına karşı mücadele ile başladığına değinen Canşen, hükümetin ekonomi, iklim, eğitim, dış politika ve Türkiye ile ilgili hedeflerini yorumluyor.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü olarak, 2022 yılında tüm Germany Brief okurlarına sağlık, huzur ve mutluluk dileriz...

Saygılarımızla

PROF. DR. AYHAN KAYA
MÜDÜR, AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

DR. DENİZ GÜNEŞ YARDIMCI
UZMAN ARAŞTIRMACI VE DAAD OKUTMANI
AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

Almanya'nın İlk Üçlü Koalisyonu İş Başında

Fulya Canşen

Almanya'nın İlk Üçlü Koalisyonu İş Başında

Fulya Canşen

16 yıllık Merkel iktidarından sonra Almanya'yı ilk kez üçlü bir koalisyon hükümeti yönetiyor. Uzun ama kararlı süren müzakerelerden sonra kurulan, başbakanlığını sosyal demokrat Olaf Scholz'un yaptığı hükümet, Sosyal Demokrat, Yeşiller ve Liberallerden oluşuyor. İş başına geçeli neredeyse bir ay oldu ama yeni hükümet, kendinden hala yeterince bahsettiremiyor. Çünkü Almanya'yı meşgul eden sadece tek bir konu var: Korona. Yeni hükümet, göreve koronaya karşı mücadele ile başladı. Daha önce de korona ile ilgili yaptığı açıklamalar ile gündemde olan yeni Sağlık Bakanı, Sosyal Demokrat Karl Lauterbach'ı gazete başlıklarında başbakandan daha sık görüyoruz.

Yeni hükümet cesaret çağrısında bulunuyor

Partiler arasında imzalanan 177 sayfalık koalisyon sözleşmesinin başlığı, "İlerleme için daha fazla cesaret. Özgürlük, adalet ve sürdürülebilirlik için ittifak". Oldukça iddialı bu başlığın altında, atılması beklenen hatta atılmaya başlanan önemli adımlar var. Yeni hükümet, korona ile mücadele için bir "Kriz Masası" ve "Uzmanlar Komisyonu" oluşturdu. Yeni kriz masasının bir öncekinden farkı, genişletilmiş, Başbakanlığa bağlanmış ve bir general tarafından yönetilecek olması. Yine Başbakanlığa bağlı olarak kurulan uzmanlar komisyonu ise çeşitli disiplinlerden gelen 19 kişiden oluşuyor. Virolog, epidemolog, psikolog ve sosyologların bulunduğu bu komisyon her hafta toplanacak ve son durumu hükümete rapor edecek. Ayrıca yeni hükümet hasta ve yaşlı bakım sektöründe çalışanlara prim ödemek için de bütçeden bir milyar Euro ayırmayı planladı. Hükümetin ilk icraatlarından biri, söz verdiği gibi asgari ücreti saat başına 12 Euro'ya çıkarmak oldu. Yılbaşından itibaren geçerli olacak bu uygulamayıışveren Anayasa Mahkemesi'ne taşımayı planlıyor. Hükümetin ücretler konusunda verdiği bir başka söz de, aynı işi yapan kadın ve erkek çalışanların ücretleri arasındaki farkı kapatmak. Seçmen yaşını Anayasayı değiştirerek 16'ya indirmeyi hedefleyen hükümet, yurtdışında yaşayanların oy kullanmalarını kolaylaştırmayı da istiyor.

“Yeşil Hidrojen AB” şimdilik bir vizyon

Yeni hükümetin en iddialı olduğu konu, ki seçim öncesinde de en çok öne çıkan da buydu, iklim koruma konusu olacak. Hükümet, ekonomik gelişme ile ekolojik sorumluluğu öncelikli bir şekilde yürütmeyi hedefliyor. Kömürden elde edilen elektriğe en geç 2030’da veda etmeyi planlayan Sosyal Demokrat, Liberal ve Yeşiller, yenilenebilir enerji konusunda atılım yapmayı vaat ediyor. Ana hedef, yirmili yılların sonunda Almanya’nın enerjisinin %80’inin yenilenebilir olması. Bu hem fosil çağının hem de içten yanmalı motor teknolojisinin sona ermesi, dolayısı ile enerji dönüşümünün yeni bir hıza erişmesi demek. Otomotiv sektörünü dönüştürerek, 2030 yılına kadar en az 15 Milyon elektrikli otomobilin piyasaya sürülmesini planlayan hükümet, Almanya’da hidrojen ağ alt yapısını kurmak amacıyla yatırım yapmanın ötesinde, bir “Yeşil Hidrojen Avrupa Birliği” kurmayı arzu ediyor. Hükümet dolayısıyla eğitime de yatırım yapacak. Meslek eğitimini teşvik ederek, yüksek öğrenim görenlerin ailelerinden maddi olarak bağımsız olmalarını sağlayacak. Emeklilik yaşını indirmeyi düşünmeyen hükümet, emekli maaşlarında kesintiye gitmeme sözü de verdi. Bu alanda ilginç olan hükümetin bireysel emekliliğe sermaye sağlama girişimi. Hükümet, bir kamu kuruluşu tarafından yönetilecek ve küresel sermaye piyasasında yatırım yapacak bir fon oluşturmayı hedefliyor.

Liberal adımlar atılacak

Almanya’nın son yıllarda yaşadığı en önemli sorun konut kıtlığı, dolayısıyla ev bedelleri ve fahiş düzeyde artan kiralar olmuştu. Yeni Alman hükümeti, her yıl yüz bini sosyal olmak üzere dört yüz bin konut inşa etmek istiyor. Kira artış kısıtlamasını da 2029’a kadar uzatıyor. Yeşiller hükümet ortağı olduğunda, söz konusu ordu ve silah satışı ise mutlaka çetin tartışmaların ortaya çıkması anlamına geliyor. Nitekim Merkel Hükümeti’nin görev süresi bitmeden kısa bir süre önce Mısır’a silah satışına izin vermiş olması, sert eleştirilere neden oldu. Bu eleştirilerden hükümet ortağı Sosyal Demokratlar ve Maliye eski Bakanı, yeni Başbakan Olaf Scholz da nasibini aldı ama genel anlamda bu eleştiriler, koalisyon sözleşmesinde silah ihracatını sıkı bir biçimde denetleme hedefi koyan yeni hükümete övgü olarak da yansıdı. Yeni hükümet Federal Ordunun silahlı drone satın almasını onaylıyor, ama insan kontrolü olmadan çalışan otonom silah sistemlerini ise reddediyor. Yeni hükümetin onayladığı ve pek çok ülkeye ilginç gelen bir başka adım ise, esrarın yetişkinlere satışının serbest bırakılması. Hükümet böylece

zararlı maddelerin satışının daha sıkı kontrol edilebileceğini, dolayısıyla da gençlerin daha iyi korunabileceğini düşünüyor. Ceza yasasının değiştirilerek, kürtaj reklamlarına konan yasağın kaldırılması da yeni hükümetin bir başka liberal girişimi olarak görülebilir.

Çok Amerika, az pasifizm

Sosyal Demokrat, Yeşiller ve Liberaller oldukça iddialı bir dış politika ile de yola çıkıyorlar. Bir kere Almanya'nın dış politikası ilk defa bir kadın bakana, Yeşillerin başbakan adayı Annalena Baerbock'a teslim ediliyor. Yeşillerin pasifist olduğundan yola çıkarak Baerbock'un dış politikasının daha feminist olacağını söylemek mümkün, yeter ki Baerbock'un tecrübesizliği önüne engel olarak çıkmamasın. Bir kere yeni dış politikanın temel hedeflerinden biri, demokratik olarak daha istikrarlı, daha etkin, stratejik olarak daha egemen bir AB yaratmak. Örneğin yeni hükümet, AB'nin korona fonundan üye ülkelerin ancak daha bağımsız bir yargıya sahip olurlarsa yararlanabilmelerini istiyor ve Almanya'nın daha çok sorumluluk alabileceğini vurguluyor. Aslında sorumluluk açısından Merkel Hükümeti de bu çizgide hareket ediyordu, ancak AB'nin demokratikleşmesi açısından Almanya, elini taşın altına hiç koymamıştı. Scholz Hükümeti, AB'nde büyümeyi arttırırken, borcun sürdürülebilirliğini korumak ve iklim dostu yatırımları teşvik etmek istiyor. AB'nin hareket kabiliyetinin daha fazla arttırılmasını ve AB ortak dış ve savunma politikasının güçlenmesini teşvik eden yeni hükümet, bu konuda AB Bakanlar Konseyi'nde kararların oy birliği ile değil nispi çoğunlukla alınmasını da ön görüyor. Bu durumda Almanya, Fransa hattının daha baskın olacağını, diğerlerinin onları takip edeceğini hesap etmek mümkün. Koalisyon anlaşması, Yeşillerin silahsızlanma için sokağa döküldüğü günlerin çok geride kaldığını da gösteriyor. Büchel kentinde bulunan ve ABD'ye ait olan nükleer silahların kalmasından yana olan hükümet, böylece stratejik tartışmalara ve planlama süreçlerine aktif olarak katılabileceğini düşünüyor. "Ukrayna'ya tam egemenliği ve toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmesi için destek vermeye devam edeceğiz" sözlerinin yer aldığı koalisyon sözleşmesinde, Minsk anlaşmaları ve barıştan söz edilmemesi de dikkat çekici. Görünen o ki, fark ettirmeden Minsk anlaşmalarına desteğini kesen Almanya, yeni hükümet ile ABD'nin provokasyonlarının ardına daha fazla takılacak. Almanya'nın Belarus hükümetine karşı agresif dış politikası da Belarus muhalefetini destekleyerek devam edecek. Dolayısıyla Rusya ile daha dostane bir ilişki beklemek yanılığ olur. Bunu

Rusya ile yapılması planlanan 2. "Kuzey Akım Projesi" hakkında hükümetin yaşadığı ilk kriz de gösterdi. Yeşiller, ABD'nin de bastırıldığı gibi Rusya'nın Ukrayna'ya saldırma ihtimalinde Kuzey Akım projesinin durdurulmasını isterken, sosyal demokrat Başbakan Scholz'un, bunun özel bir şirketi ilgilendirdiğini ileri sürüp devamını ön görmesi ilk fikir ayrılığının da işareti oldu. Çin'e karşı cephe alındığını, Amerikan çizgisinin izleneceğini de koalisyon anlaşmasındaki "Çin'deki özellikle Sincan'daki insan hakları ihlallerini özellikle konu edineceğiz" sözlerinden anlıyoruz. Ayrıca ASEAN ülkeleri ile Avustralya, Japonya, Yeni Zelanda ve Güney Kore ile ilişkilerin derinleşmesini hedeflemek de Çin'i kuşatma isteğinin ibaresi.

Türkiye politikası, Türkiye'ye bağlı

Türkiye ile ilişkiler de yeni hükümetin başını ağrıtabilecek dış politika konularından biri. Seçim öncesi Sosyal Demokratlar ve Liberaller programlarında Türkiye'ye pek yer vermeseler de Yeşiller oldukça ayrıntılı bir dış politika ön görmüş ve insan hakları, demokrasi konusunda baskı yapılması gerektiğine dikkat çekmişti. Türkiye'nin AB üyeliğine de buna rağmen en sıcak bakan parti Yeşiller. Dışişleri bakanlığının Yeşillere verilmiş olması yine de olumlu bir beklentiye girmek için yeterli değil. Bunun için Türkiye'deki gelişmeleri izlemek gerekiyor. Koalisyon sözleşmesinde Türkiye konusunda şu sözleri okuyoruz: "Türkiye, endişe verici iç siyasi gelişmelere ve dış politik gerilimlere rağmen, bizim için AB ve NATO'nun önemli bir ortağı olarak kalacak. Alman toplumunun bir parçası olarak gördüğümüz Türkiye kökenli vatandaşlarımızın oranının yüksek olması, ülkelerimiz arasında özel bir yakınlık da oluşturuyor. Türkiye'de demokrasi, insan, kadın ve azınlık hakları yoğun bir şekilde kısıtlandı. Bu nedenle AB ile üyelik sürecinde yeni fasıl açılmayacak ve açılanlar da kapanmayacak. AB-Türkiye diyalogunu sürdüreceğiz. Özellikle de sivil toplum ve gençlik örgütleriyle kurulan iletişim geliştirilecek". Koalisyon sözleşmesinden Almanya'nın Türkiye - AB ilişkileri konusunda aktif bir rol oynayacağı sonucunu çıkarmak da güç.

Cem Özdemir ilk göçmen bakan

Türkiye ile ilişkileri mülteci ve göçmen politikasından tamamen ayırmak aslında mümkün değil. Koalisyon sözleşmesinde mülteci sorununu çözmek için AB dışındaki ülkeler ile iş birliği yapmak bir alternatif olarak görülmekle birlikte, Türkiye ile daha önce imzalanan mülteci anlaşması da reddedilmiyor. Anlaşmada, mülteci başvurularının

AB sınırında sonuçlanacağı da çok açık. Düzensiz göçü engellemek isteyen Sosyal Demokrat, Yeşiller ve Liberaller, nitelikli göçmen akışını ise kolaylaştırmayı istiyor. Bunun için atacakları önemli adımlardan biri, göçmenlerin eğitim ve mesleklerinin tanınması önündeki engelleri azaltıp, bürokrasiyi kaldırmak olacak. Yeni hükümet, Almanya'da uzun süredir yaşayan göçmenler için de olumlu olacak bazı adımlar atmaya planlıyor. Buna göre, çifte vatandaşlık konusunda kolaylık sağlanacak, Alman vatandaşlığına geçişler basitleştirilecek, göçmenlere yönelik destek projeleri sürdürülecek, NSU örgütünün kurbanları için bir dokümantasyon merkezi oluşturulacak. Yeni hükümet, göçmenler konusunda bir adım daha attı ve Türkiye kökenli Cem Özdemir'i tarım bakanı olarak kabineye aldı. Özdemir, Almanya'nın ilk göçmen kökenli bakanı. Bununla da kalmadı, pek çok göçmen kökenli milletvekiline müsteşarlık vererek önemli dairelere yerleştirdi.

Kabinenin yarısı kadın

Yeni hükümette kabinede 17 bakan yer alıyor. SPD 6, Yeşiller 5 ve FDP 4 bakan ve iki bakan düzeyinde müsteşara sahip. Dışişleri bakanı Yeşiller'in eş başkanı ve başbakan adayı Annalena Baerbock, Maliye Bakanı ise FDP lideri Christian Lindner oldu. Liberaller bu bakanlık için epey ter döktüler. Ulaştırma Bakanlığı'nı Yeşiller'in alması ve bakan olarak da partinin eski eş başkanı Cem Özdemir'in atanmasına kesin gözüyle bakılıyordu ancak bu bakanlığı FDP aldı. Özdemir ise gıda ve tarım bakanı oldu. Olur olmaz da ucuz alışveriş zinciri Aldi yerine pahalı ekolojik marketler açılmasını yeğlediği için eleştirilmeye başlandı. Yeni hükümetin bir başka sürprizi de İçişleri Bakanlığına bir kadın siyasetçinin getirilmesi oldu. SPD'li Nancy Faeser'in, aşırı sağ ile mücadeleye ağırlık verecek olması da dikkat çekti. Uzun zamandır kadınların sürdürdüğü Savunma Bakanlığında bu gelenek bozulmadı ve son Merkel hükümetinde adalet bakanı olarak görev yapan Sosyal Demokrat Christine Lambrecht seçildi. Son yıllarda kritik öneme sahip olan Sağlık Bakanlığına da Başbakan Scholz'un pek istemediği düşünülen Karl Lauterbach atandı. Kendisi de bir epidomolog olan Lauterbach, salgın sırasında yıldızı parlayan siyasetçilerden biri olmuştu. İmar Bakanlığı ile Ekonomik İşbirliği ve Lalkınma Bakanlığını da Sosyal Demokrat iki kadın siyasetçi üstlendi. Aile, Kadın ve Gençlik Bakanı olarak bu kez Doğu Alman kökenli en genç kabine üyesi Yeşillerden Anne Spiegel görevlendirildi. Yeni kabinede elbette Çevre, Doğa Koruma, Nükleer Güvenlik ve Tüketiciyi Koruma Bakanı Yeşillerden seçildi. Yeşiller bununla da yetinmeyip Ekonomi

Bakanlığına İklim Korumayı da ekletip bir süper bakanlık oluşturmayı başardı. Süper bakan olarak da Yeşiller eş başkanlarından Robert Habeck seçildi. Yeni kabinenin en önemli özelliği, 9 erkeğe karşılık, 8 kadın bakanın yer alıyor olması ve yaş oranının düşmesi. Almanya'da bu da bir ilk.

Teflon Merkel'den Scholzomat'a

Başbakan Olaf Scholz, sosyal demokrat partili bir siyasetçi olarak, Willy Brandt, Helmut Schmidt ve Gerhard Schröder'den sonra bu görevi üstlenen dördüncü lider oldu. 1958'de Aşağı Saksonya'nın Osnabrück kentinde dünyaya gelen Scholz'un çocukluğu Hamburg'ta geçti. Scholz, siyasete 17 yaşında SPD'ye üye olarak atıldı ve 1982-1988 yılları arasında partinin gençlik yapılanması Jusos'un Marksist kanadını destekleyerek başkan yardımcılığını yaptı. Seksenli yıllarda Scholz, kapitalizm ve NATO karşıtı, sosyalizmi savunan yazılar yazdı. Hukuk mezunu olan Scholz, avukatlık yaparak iş hukukunda uzmanlaştı. Scholz, ilk kez 1998 yılında Federal Meclis'e girdi. 2001'de Hamburg içişleri senatörlüğü, 2002-2004 yılları arasında da Gerhard Schröder'in başbakanlığı döneminde SPD genel sekreterliği yaptı, 2007'den 2009'a kadar Federal Çalışma Bakanı olarak görev üstlendi. 2011 yılında Hamburg Eyaleti Başbakanı seçilen Scholz'un adı önceki seçimlerde de başbakan aday olarak geçmişti. 2018 yılında tekrar başkent Berlin'e dönen Scholz, Merkel'in başbakanlığındaki koalisyon hükümetinde başbakan yardımcılığı ve maliye bakanlığını üstlendi. Scholz az konuşan ama çok iş yapan ender siyasetçilerdendir. En az selefi Merkel kadar analitik düşünen, hedef odaklı, pragmatik, ağır başlı, sakin ve soğukkanlı olan Scholz, bazıları için sıkıcı görülebilecek kadar da ketumdur. Onunla siyaset sahnesinde, hele bir de müzakereler sırasında sık sık karşılaşanlar, Scholz'un oldukça ukala ve ben merkezci hatta otoriter olduğunu söylerler de, iyi bir müzakereci olduğunu da kabul ederler. Scholz, hem çok okuması hem de çalışkanlığıyla ün yapmıştır. Hoşuna gitmeyen sorulara yanıt vermemesi de dikkat çeker. Schröder hükümeti sırasında istihdam piyasası ve sosyal politikalarda reform ön gören "Gündem 2010"u savunurken otomatik olarak hep aynı cümleleri kurması üzerine Scholz'a "Scholzomat" lakabı takılmış olması da pek tesadüf değil. Scholz'a oy kazandıran en önemli etken adaylığı sırasında maliye bakanlığı yapıyor olması, Merkel ile uyumlu çalışması ve güvenilirliği oldu, hem de hakkındaki bazı yolsuzluk iddialarına rağmen. Bir başka etken ise tek rakibi muhafazakâr partinin 16 yıllık iktidardan sonra zayıflamış olması. Aslında AB genelinde muhafazakârlar düşüşe geçmiş durumda. Angela Merkel

adaylığını koysa Scholz'un pek şansı olmayacağı biliniyordu. Scholz'ün ve Sosyal Demokratların iktidara gelmesinin bir diğer nedeni de sağcı popülistlerin henüz ülke yönetme yetisine sahip olmaması. Evet, biraz çaresizlikten de olsa Almanya'yı bir sosyal demokrat başbakanın yönetiyor olması, sadece AB değil bütün dünyada solun güçlenmesi için umut oldu. O yüzden Alman siyasetine ve koalisyonun en güçlü partisi SPD'ye çok iş düşüyor. Yeter ki, zamanla liberalleşen Yeşiller ve asıl liberal olan FDP gölge etmesin.